

Barne- og familiedepartementet
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Deres ref:
Saksbehandler: KLI
Vår ref: 05/5096
Arkivkode:
Dato: 03.11.2005

Kopi: Helse- og omsorgsdepartementet

330.01
200503580
- 114

Forslag til ny rammeplan for barnehagen – høringssvar

Sosial- og helsedirektoratet er fagdirektorat under Helse- og omsorgsdepartementet og Arbeids- og sosialdepartementet, og har et overordnet ansvar for å bidra til at folkehelsearbeid vektlegges i alle sektorer.

Barnehagen er en sentral arena for å fremme god folkehelse. Et sentralt virkemiddel i folkehelsepolitikken er å tilrettelegge for helsefremmende atferd i barnehage og skole.

Stadig flere barn i Norge har barnehageplass, og av disse har 74% heltidsplass, en andel som er økende. Ved utgangen av 2004 hadde 221.000 barn under skolepliktig alder barnehageplass. På landsbasis er det drøyt 6.000 barnehager med totalt 60.000 ansatte. Full barnehagedekning er en politisk målsetting.

Barnehagen er det mest omfattende forebyggende tiltaket samfunnet kan gi barn i førskolealder utenfor hjemmet. Barnehagen er ikke bare en sentral arena for å nå kommende generasjoner, men også de ansatte og ikke minst foreldrene til barna som går der.

Det er godt dokumentert at det er sosiale helseforskjeller i Norge, og årsakene til dette er sammensatte (Gradientutfordringen, Sosial- og helsedirektoratet 2004). For å hindre at den sosiale skjevheten i helse øker, er det vesentlig å legge samfunnet til rette på en måte som fremmer helse for alle og spesielt de som trenger det mest. Barnehagen er et egnet sted for å bidra til at barn får likeverdige muligheter til utfoldelse, læring og utvikling og til å erverve kunnskap om og positive holdninger til helsemessig gode vaner.

Sosial- og helsedirektoratet ønsker med dette å komme med innspill til forslaget om ny rammeplan for barnehagen.

Generelt ønsker Sosial- og helsedirektoratet å påpeke følgende:

- fysisk aktivitet og prinsipper om universell utforming er godt ivarettatt i forslaget
- arbeidet med mat og måltider er fraværende, og direktoratet mener at dette temaet må inkluderes og tydeliggjøres i planen, særlig i et ernæringsmessig og helsemessig perspektiv, men også med hensyn til sosiale og kulturelle aspekter
- synliggjøre helsestasjon og tanhelsetjenesten som viktige samarbeidspartnere i det helsefremmende og forebyggende arbeidet i barnehagen.

Sosial- og helsedirektoratet vil i det følgende komme med forslag til hvordan disse temaene kan synliggjøres i planen og begrunne hvorfor disse temaene må løftes fram. Utdypet begrunnelse og forankring av innspillene innen ernæring er gitt i vedlegg.

Innspill til rammeplanen

Forslag til supplerende tekst er uthevet eller synliggjort under egen overskrift.

Kap 1.1 Barnehagens overordnede oppgaver

(Gode – foreslås strøket) Barnehager har både en helsefremmende og forebyggende funksjon, og kan bidra til å utjevne sosiale forskjeller **i helse ved å legge til rette for sunne måltider og allsidig fysisk aktivitet.**

Kap 2.6 Fysisk miljø som fremme alle barns utvikling

Følgende foreslås tas hensyn til:

Det er gledelig at universell utforming er nedfelt i rammeplanen. Det presiseres at alle barn må få muligheter til å delta aktivt i lek og aktiviteter. Det innebærer at barnehagens fysiske miljø må tilrettelegges slik at den gir varierte utfordringer for fysisk aktivitet for alle. Uteområdene bør være egnet, både i utforming og størrelse, for variert lek og utfoldelse under trygge forhold. Utearealet bør ideelt sett være om lag seks ganger så stort som leke- og oppholdsarealet inne. Gjennom utfordrende lek og variert fysisk aktivitet utvikler barna motoriske ferdigheter, de får erfaringer i å mestre utfordringer i det fysiske miljøet og de lærer å passe seg for det som er farlig. (Handlingsplanen for fysisk aktivitet 2005-2009 – Sammen for fysisk aktivitet)

Forslag til supplerende tekst:

Måltidene i barnehagen har en viktig og helhetlig funksjon med tanke på å utvikle barnas sosiale kompetanse, kulturforståelse, og kunnskaper og holdninger til mat og drikke. Et godt fysisk miljø handler også om tilrettelegging for måltider som ivaretar måltidets totale funksjon.

Kap 3.3 Fellesverdier

Følgende foreslås tas hensyn til:

Barnas kosthold har betydning for fellesskapet og helse i barndom og senere i livet og inngår som del av samarbeidet mellom hjem og barnehage. Barnehagens hverdag har betydning for fremtidige holdninger, vaner og verdier på matområdet.

Kap 5.3 Læring gjennom hverdagsaktiviteter og sosialt samspill

Forslag til supplerende tekst:

I et samfunn med pågående markedsføring av matvarer, drikke og søtsaker er det viktig at barn tidlig øves i å bli kritiske forbrukere. Barnehagen er en viktig arena for å forberede barna på å ta selvstendige valg og for å ta vare på seg selv og egen helse.

Kap 5.4 Barnehagen som kulturarena

Følgende foreslås omtalt:

Mattradisjoner inngår som del av alle kulturer, gir mulighet for fellesskap, nye opplevelser og deling av erfaringer. Samtidig er matkulturer under fornyelse, noe også barnehagens barn, foreldre og personale er en del av.

*Kap 6.3 Kropp, bevegelse, **mat** og helse*

Fagområdet omfatter erfaringer, ferdigheter, kunnskap og holdninger gjennom sanseinntrykk, bevegelse, og **atferd**.

Forslag til supplerende tekst:

Gjennom arbeid med området kropp, bevegelse, mat og helse skal barnehagen bidra til at barna:

- får gode erfaringer med måltider som sosial og kulturell faktor i hverdagen gjennom deltakelse i tilberedning av enkle måltider og vektlegging av måltidet som samlingsstund

- får kunnskap om ulike matvarer som inngår i sunne måltider og som kan bidra til et sunt kosthold

For å arbeide i retning av disse målene må personalet i barnehagen:

- tilrettelegge for og motivere til sunne kostvaner gjennom måltider i tråd med anbefalte Retningslinjer for mat i barnehager (jfr. Forskrift om Miljørettet helsevern § 11 Måltid)
- tilrettelegge for deltakelse i forberedelser til måltider
- organisere hverdagene slik at det finnes en gjennomtenkt veksling mellom perioder med hvile, ro, aktivitet og måltider

Følgende moment foreslås lagt til:

- tilrettelegge for trygg, **allsidig** og utfordrende kroppslig lek

Kap 7.1 Planlegging

Forslag til supplerende tekst:

Barnehagens arbeid med mat og måltider bør omtales i årsplan og virksomhetsplan, slik at foreldre og personale har en felles forståelse og avklarer forventninger til hverandre innen dette området.

Kap 8.4 Helsestasjonen

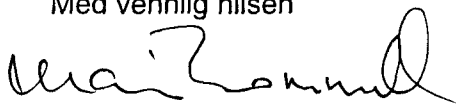
Følgende foreslås tas hensyn til:

Helsestasjonen, samt tannhelsetjenesten, er viktige samarbeidspartnere å trekke inn i det helsefremmende og forebyggende arbeidet i barnehagen. For å styrke det helsefremmende og forebyggende arbeid bør det være et bredt tverrfaglig samarbeid mellom tjenestene og barnehagene.

Det rapporteres at opptil 20 % av dagens barn og unge har tydelige psykososiale vansker (Tvenge 2000). Helsestasjon møter nær 100 % av barnefamiliene, som er den samme målgruppen som finnes i barnehagene. Evaluering av forsøket med familiesenter i Norge 2002-2004, viser at modellen som innbefatter blant annet helsestasjon og åpen barnehage har vist seg å være et lavterskeltilbud med både allmenne (universelle), selektive og indikerte tiltak som er lett tilgjengelig for alle og lite stigmatiserende. Tilbudet til barn og unge oppfattes som helhetlig og samordnet. Brukerundersøkelser viser at folk synes de får rask og effektiv hjelp.

Innarbeiding av innspillene gitt ovenfor, er etter Sosial- og helsedirektoratets syn nødvendig for å bidra til at barnehagene oppfyller punktet om *helse* i ny Barnehagelov §2 og Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler mv.

Med vennlig hilsen

for Olav Valen Slåttebrekk
Konst. ass. direktør

Anniken Owren Aarum
Fung. avd. direktør

Vedlegg: Utdypet begrunnelse for innspill innen ernæring